

SPIS TREŚCI

UWAGI WSTĘPNE	15
SYSTEMY EPOKI HELLENISTYCZNEJ	19
WPROWADZENIE DO FILOZOFII EPOKI HELLENISTYCZNEJ	21
1. Duchowe konsekwencje rewolucji dokonanej przez Aleksandra Wielkiego (23); 2. Geneza i szerzenie się ideału kosmopolitycznego (24); 3. Odkrycie jednostki (26); 4. Zrównanie Greków z barbarzyńcami i upadek dawnych przesądów rasistowskich (28); 5. Przemiana kultury helleńskiej w kulturę hellenistyczną (29); 6. Zwiększenie zasięgu i utrata głębi przez filozofię hellenistyczną (29); 7. Odrodzenie się ducha sokratycznego (31); 8. Ideał autarkii (33); 9. Ideał ataraksji (34); 10. Ideał mędrca (34); 11. Ubóstwienie twórców wielkich systemów epoki hellenistycznej (35)	
CZĘŚĆ PIERWSZA	
WYCZERPANIE SIĘ SZKÓŁ SOKRATYCZNYCH MNIEJSZYCH ORAZ INWOLUCJA SZKÓŁ PLATONA I ARYSTOTELESA	39
SEKCJA PIERWSZA	
ROZWÓJ SZKÓŁ SOKRATYCZNYCH MNIEJSZYCH ORAZ POWODY ICH UPADKU I ZANIKU	41
I. DIOGENES «PIES» I ROZWÓJ CYNIZMU	43
1. Diogenes i radykalizacja cynizmu (43); 2. «Parresia» i «anaí-deia» (48); 3. Ćwiczenie (áskesis) i trud (pónos) (51); 4. Autarkia i apatia (52); 5. Diogenes a epoka hellenistyczna (55); 6. Krates	

i inni naśladowcy Diogenesa (58); 7. Filozofia cynicka do końca ery pogańskiej (66); 8. Wartość i ograniczenia cynizmu (70)	
II. ZMIERZCH I KONIEC SZKOŁY CYRENAIKÓW	73
1. Odmiany cyrenaizmu (73); 2. Hegezjasz i jego naśladowcy (74); 3. Annikeris i jego naśladowcy (77); 4. Teodor i jego naśladowcy (78); 5. Koniec cyrenaizmu (81)	
III. DIALEKTYCZNY ROZWÓJ SZKOŁY MEGAREJSKIEJ I JEJ UPADEK	83
1. Ewolucja nauki megarejskiej i jej cechy (83); 2. Eubulides i «paradoksy» megarejskie (84); 3. Diodor Kronos i polemika z Arystotelesowską koncepcją «możliwości» (87); 4. Stilpon i ostatnie stwierdzenia szkoły megarejskiej (91); 5. Koniec szkoły megarejskiej (95)	
IV. SZYBKIE ROZPAD SZKOŁY ELIDZKO-ERETREJSKIEJ.	98
SEKCJA DRUGA	
PIERWSZA AKADEMIA I SZYBKIE ZAGUBIENIE ZDOBYCZY «DRUGIEGO ŻEGLOWANIA»	101
I. AKADEMIA PLATOŃSKA, JEJ CEL, ORGANIZACJA I SZYBKIE UPADEK	103
II. EUDOKSOS Z KNIDOS, ASTRONOM GOSZCZĄCY W AKADEMII.	107
1. Uznanie idei za immanentne (107); 2. Hedonizm Eudoksosa (108)	
III. HERAKLIDES Z PONTU, KIEROWNIK AKADEMII W CZASIE NIEOBECNOŚCI PLATONA	111
1. Zaniedbanie rzeczywistości inteligibilnej (111); 2. Rozumienie duszy (113); 3. Odrzucenie geocentryzmu (114)	
IV. SPEUZYP, PIERWSZY NASTĘPCA PLATONA	115
1. Porzucenie Platońskich idei (115); 2. Poziomy rzeczywistości (117); 3. Najwyższe zasady rzeczywistości (118); 4. Poznanie (121); 5. Etyka (122)	
V. KSENOKRATES, DRUGI NASTĘPCA PLATONA	123

1. Trójpodział filozofii (123); 2. Nauka o poznaniu (125); 3. Zasady i sfery bytu (126); 3. Religijna interpretacja kosmosu (128); 5. Etyka (130)

VI. OSTATNI PRZEDSTAWICIELE STAREJ AKADEMII: POLEMON, KRATES I KRANTOR 132

1. Polemon (132); 2. Krates (134); 3. Krantor (135)

VII. WNIOSKI DOTYCZĄCE STAREJ AKADEMII 137

SEKCJA TRZECIA

PIERWSZY PERYPAT I SZYBKIE ZATRACENIE WYCZUCIA DLA WYMIARU METAFIZYCZNEGO 139

I. ARYSTOTELESOWSKI PERYPAT, JEGO ORGANIZACJA I SZYBKI UPADEK 141

II. TEOFRAST I ZAGUBIENIE SKŁADNIKA SPEKULATYWNEGO. . . 145

1. Metafizyka (145); 2. Fizyka i psychologia (153); 3. Logika (155); 4. Etyka (156); Wnioski odnośnie do Teofrasta (158)

III. INNI BEZPOŚREDNI UCZNIOWIE ARYSTOTELESA: EUDEMOS, DIKIARCHOS I ARYSTOKSENOS. 160

1. Eudemos (160); 2. Dikiarchos (161); 3. Arystoksenos z Tarentu (162)

IV. STRATON Z LAMPSAKU, DRUGI NASTĘPCA ARYSTOTELESA . . 164

1. Fizyka (164); 2. Psychologia (166)

V. WNIOSKI CO DO PIERWSZEGO PERYPATU 169

CZĘŚĆ DRUGA

EPIKUREIZM OD POWSTANIA DO KOŃCA ERY POGAŃSKIEJ. 173

SEKCJA PIERWSZA

EPIKUR I ZAŁOŻENIE «OGRODU» 175

I. POWSTANIE I CECHY CHARAKTERYSTYCZNE «OGRODU» . . . 177

1. Polemika Epikura z Platonem i Arystotelesem (177); 2. Odrzucenie «drugiego żeglowania» (179); 3. Powrót do atomizmu i związanych z nim podstawowych kategorii eleackich (183);

4. Stosunek Epikura do Sokratesa i sokratyków mniejszych (184); 5. Dominująca rola etyki (186); 6. Cele «Ogrodu» oraz ich nowość (188)	
II. KANONIKA EPIKURA	192
1. «Kanonika» jako ustalenie kryteriów prawdy (192); 2. Wrażenie zmysłowe i jego absolutna miarodajność (194); 3. «Prolēpseis», czyli «antycypacje», i język (199); 4. Odczucia przyjemności i bólu (202); 5. Mniemanie (203); 6. Aporie i ograniczenia epikurejskiej kanoniki (205)	
III. FIZYKA EPIKUREJSKA	209
1. Podstawy ontologiczne: cechy rzeczywistości jako takiej, ciała, próżnia i nieskończoność (209); 2. Atomy (212); 3. Strukturalne cechy atomów (213); 4. Nauka o «minimach» (216); 5. Strukturalne cechy próżni (218); 6. Ruch (219); 7. «Clinamen», czyli «odchylenie się» atomów (220); 8. Wszechświat i nieskończenie wiele światów (224); 9. Zjawiska niebieskie i ich wielorakie tłumaczenia (227); 10. Dusza, jej materialność i śmiertelność (233); 11. Podobizny i poznanie (236); 12. Koncepcja bogów i tego co boskie (238)	
IV. ETYKA EPIKUREJSKA	246
1. Przyjemność jako fundament etyki (246); 2. Zreformowanie hedonizmu cyrenaików (249); 3. Hierarchia przyjemności i mądrość praktyczna, czyli roztropność (255); 4. Epikurejski ascezyzm i autarkia (258); 5. Absolutny charakter przyjemności (260); 6. Względny charakter bólu (263); 7. Śmierć jest dla człowieka niczym (263); 8. Epikurejska cnota a sokratejski intelektualizm (265); 9. Odmówienie wartości państwu i życiu politycznemu oraz gloryfikacja «życia ukrytego» (268); 10. Przyjaźń (272); 11. Czwórmiar leczniczy i ideał mędrca (274)	
V. NAŚLADOWCY I NASTĘPCY EPIKURA	279
SEKCJA DRUGA	
ROZPRZESTRZENIENIE SIĘ EPIKUREIZMU W RZYMIE I LUKRECJUSZ	283
I. PIERWSZE PRÓBY WPROWADZENIA EPIKUREIZMU DO RZYMU I KRĄG FILODEMOSA	285

1. Nieudana próba Alkajosa i Filiskosa (285); 2. Próba Amafinusa (286); 3. Krąg Filodemosa (288)

II. LUKRECJUSZ I NAUKA EPIKUREJSKA WYŚPIEWANA
W NAJWYŻSZEGO LOTU POEZJI 290

1. Nieadekwatne sądy na temat Lukrecjusza (290); 2. Pesymizm w punkcie wyjścia oraz zwycięstwo rozumu u Lukrecjusza i Epikura (291); 3. Prawda, która uśmierza ból i przynosi pokój (295); 4. Zasady prawdy epikurejskiej i pieśń Lukrecjusza (298); 5. Współczucie z powodu cierpienia w pieśni Lukrecjusza (306); 6. Sens życia i śmierci (309)

CZĘŚĆ TRZECIA

STOICYZM OD POWSTANIA DO KOŃCA ERY
POGAŃSKIEJ. 313

SEKCJA PIERWSZA

STARA SZKOŁA STOICKA 315

I. ZENON, ZAŁOŻENIE SZKOŁY STOICKIEJ I KOLEJNE FAZY
ROZWOJU STOICYZMU 317

1. Spotkanie Zenona z Kratesem i z sokratyzmem (317); 2. Odrzucenie «drugiego żeglowania» (319); 3. Nowe przemyślenie nauki Heraklita i pojęcie «*physis*» jako sprawczego ognia (323); 4. Relacja do Epikura (325); 5. Powstanie szkoły stoickiej i jej rozwój (327)

II. TRÓJPODZIAŁ FILOZOFII I LOGOS 331

III. LOGIKA STAREJ SZKOŁY STOICKIEJ 334

1. Rola i działy logiki stoickiej (334); 2. Kryterium prawdy: wrażenie zmysłowe i przedstawienie kataleptyczne (337); 3. Poznanie rozumowe, antycypacje (*prolepseis*) i pojęcia ogólne (343); 4. Znaczenia wyrażenia (*lekta*) i ich «niecielesność» (346); 5. Dialektyka (350); 6. Retoryka (355); 7. Wnioski: stosunek logiki do rzeczywistości (356)

IV. FIZYKA STAREJ SZKOŁY STOICKIEJ 359

1. Cechy fizyki stoickiej i jej relacje do fizyki epikurejskiej (359); 2. Materializm i somatyzm stoików (361); 3. Monizm pantei-

styczny (363); 4. Odmówienie ontologicznego znaczenia temu co niecielesne (367); 5. Bliższe określenie stoickiej koncepcji Boga i tego co boskie (370); 6. Celowość i opatrność (Prónoia) (376); 7. Przeznaczenie (Fatum – Heimarméne) (380); 8. Konieczność i wolność (382); 9. Kosmos i miejsce człowieka w kosmosie (386); 10. Powszechne zognienie i wieczny powrót (388); 11. Człowiek (390); 12. Losy duszy (391)

V. ETYKA STAREJ SZKOŁY STOICKIEJ 394

1. Rozum podstawą etyki (394); 2. Pierwotny popęd (396); 3. Zasada oceniania: rzeczy dobre, złe i obojętne (400); 4. Wartości względne, «godne wyboru» i «godne odrzucenia» (403); 5. Cnota a szczęście (407); 6. Cnota jako wiedza, jej jedność i wielość (409); 7. Identyfikacja cnoty we wszystkich bytach rozumnych (414); 8. Czyn prawy (katóρθoma) (415); 9. Powinność (kathékon) (419); 10. Prawo wieczne i prawo natury (424); 11. Kosmopolityzm (426); 12. Afekty i apatia (428); 13. Ideał mędrca (432)

SEKCJA DRUGA

MEDIOSTOICYZM 437

I. MEDIOSTOICYZM PANAITIOSA 439

1. Nowy kurs nadany szkole stoickiej przez Panaitiosa (439); 2. Nowości wprowadzone do doktryn starej szkoły stoickiej z zakresu fizyki (442); 3. Doktryny psychologiczne (443); 4. Etyka i polityka (445); 5. Odrzucenie apatii (447); 6. Humanizm Panaitiosa i znaczenie jego filozofii (448)

II. MEDIOSTOICYZM POSEJDONIOSA 449

1. Kwestia posejdoniańska (449); 2. Charakterystyczne cechy stoicyzmu Posejdoniosa (451); 3. Fizyka (453); 4. Antropologia i etyka (456); 5. Losy duszy (459); 6. Wnioski odnośnie do Posejdoniosa (461)

CZĘŚĆ CZWARTA

SCEPTYCYZM I EKKLEKTYZM OD POCZĄTKÓW DO KOŃCA ERY POGAŃSKIEJ 463

SEKCJA PIERWSZA

SCEPTYCYZM PIRROŃSKI I SCEPTYCYZM

AKADEMICKI 465

I. MORALNY SCEPTYCYZM PIRRONA I PIRRONIZM 467

1. Powstanie ruchu sceptycznego (467); 2. Pirron a rewolucja dokonana przez Aleksandra (469); 3. Zetknięcie się ze Wschodem i wpływ gymnosofistów (471); 4. Wpływ megarejczyków i atomistów (472); 5. Radykalne obalenie ontologii (475); 6. Pirronizm jako praktyczny system mądrości i jego trzy podstawowe reguły (478); 7. Natura rzeczy jako niezróżnicowany pozór oraz natura tego co boskie i dobre (480); 8. Postawa, jaką człowiek powinien przyjąć wobec rzeczy: powstrzymanie się od wydawania sądu i obojętność (487); 9. Osiągnięcie afazji, ataraksji i apatii (490); 10. Następcy Pirrona, ze szczególnym uwzględnieniem Tymona (494)

II. TENDENCJE SCEPTYCKIE W AKADEMII ZA ARKEZYLAOSA . . 499

1. «Druga Akademia» (499); 2. Dialektyczny charakter sceptycyzmu Arkezylaosa (501); 3. *Epoché* Arkezylaosa (502); 4. Nauka o «eulogon», czyli o tym co «rozsądne» (503); 5. Domniemany «ezoteryczny dogmatyzm» Arkezylaosa (504); 6. Aporetyczność i ograniczenia sceptycyzmu Arkezylaosa (507)

III. DALSZE DZIEJE SCEPTYCYZMU W AKADEMII

ZA KARNEADESA 509

1. «Trzecia Akademia» (509); 2. Krytyka stoickiego kryterium prawdy (511); 3. Nauka o «pithanón», czyli o tym co «prawdopodobne» (512); 4. Ocena stanowiska Karneadesa (516)

SEKCJA DRUGA

EKLEKTYZM AKADEMII I CYCERON 519

I. POWODY POJAWIENIA SIĘ I CECHY EKLEKTYZMU 521

II. FILON Z LARYSSY I CZWARTA AKADEMIA 526

1. Pięć Akademii (526); 2. Nowości wprowadzone przez Filona (527); 3. Od probabilizmu dialektycznego do probabilizmu pozytywnego (528); 4. Źródło oczywistości (530); 5. Etyka (531)

III. ANTIOCHOS Z ASKALONU I PIĄTA AKADEMIA	533
1. Stanowisko Antiochosa (533); 2. Krytyka sceptycyzmu akademickiego (535); 3. Logika, fizyka i etyka (537)	
IV. CYCERON I EKLEKTYZM AKADEMICKI W RZYMIE	539
1. Stanowisko filozoficzne Cyserona (539); 2. Eklektyczny probabilizm Cyserona (541); 3. Logika: kryterium prawdy (544); 4. Fizyka, teologia i psychologia (545); 5. Etyka (549)	
PODSUMOWANIE SYSTEMÓW FILOZOFICZNYCH EPOKI HELLENISTYCZNEJ	553
I. UPRZEDZENIA, KTÓRE NIE POZWALAŁY NA POPRAWNE ZROZUMIENIE I ADEKWATNĄ OCENĘ SYSTEMÓW HELLENISTYCZNYCH.	555
II. ZNACZENIE FILOZOFII EPOKI HELLENISTYCZNEJ	561